

KS. PRZEMYSŁAW KANTYKA

ŻYCIE W SŁUŻBIE EKUMENII – OJCIEC CHRISTOPHER LOWE CR

Ojca Christophera Lowe'a poznałem w Instytucie Ekumenicznym KUL w maju 1997 r., gdy po raz kolejny przybył do Lublina z wykładami. W ciągu następnych lat spotykaliśmy się w tych samych okolicznościach corocznie w maju. We wrześniu 1998 r. przebywałem z nim przez kilka dni w jego benedyktyńskiej wspólnotce na Covent Garden w Londynie, gdzie zaoferował mi gościnę. Zbierałem wtedy materiały do pracy doktorskiej¹ w bibliotece King's College, a z nim odbywałem długie rozmowy w klasztornej bibliotece i refektarzu.

I. ANGLIKAŃSKI BENEDYKTYN

Richard Lowe – takie imię nosił przed wstąpieniem do Wspólnoty Zmartwychwstania – urodził się w Birmingham (Anglia) 7 VII 1923 r.² Na tamtejszym uniwersytecie w 1944 r. uzyskał tytuł bakałarza. Przez dwa lata pracował w laboratorium farmaceutycznym. W 1946 r. rozpoczął studia filozoficzno-teologiczne oraz przygotowanie do kapłaństwa w College of Resurrection w Yorkshire. Anglikański biskup Chelmsford wyświęcił go na diakona w 1948 r., a rok później z tych samych rąk otrzymał święcenia prezbiteratu. Ks. Lowe został skierowany do pracy w portowej parafii wschodniego Londynu. Drugim jego wikariatem było

Ks. dr Przemysław KANTYKA – adiunkt Katedry Teologii Protestanckiej Instytutu Ekumenicznego KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, PL 20-039 Lublin; e-mail: pkantyka@kielce.opoka.org.pl

¹ P. K a n t y k a. *Autorytet w Kościele według dokumentów dialogu katolicko-anglikańskiego na forum światowym*. Rozprawa doktorska. Kps. Archiwum Uniwersyteckie KUL.

² Dane biograficzne zaczerpnięto z przemówienia o. Crispina Charrisona CR *The Revd Christopher Lowe CR*. Mps w posiadaniu autora.

Swindon, następnie od 1956 r. objął probostwo parafii w Corringham, na północnej stronie ujścia Tamizy. Do 1965 r. sprawował tam owocnie swe ministerium, dając się poznać jako gorliwy duszpasterz.

Przez cały czas jednak utrzymywał kontakty z anglikańską Wspólnotą Zmartwychwstania. Założona w 1892 r. przez Charlesa Gore'a Wspólnota oparta została na duchu benedyktyńskim, z przeznaczeniem do pracy pastoralnej i edukacyjnej w Wielkiej Brytanii oraz Afryce Południowej. Ks. Richard Lowe po odbyciu dwuletniego nowicjatu złożył w 1967 r. śluby ubóstwa, czystości i posłuszeństwa. Ks. Richard stał się anglikańskim benedyktynem – ojcem Christopherem.

Swe życie benedyktyna spędził ojciec Christopher w londyńskich klasztorach Wspólnoty Zmartwychwstania: do 1993 r. w Królewskiej Fundacji Św. Katarzyny, następnie zaś – do końca swego życia – w klasztorze św. Michała na Covent Garden. W 1982 r. został mianowany przez Królową Matkę³ – opiekunkę Fundacji – przełożonym klasztoru św. Katarzyny. Pełnił tę funkcję aż do opuszczenia miejsca przez Wspólnotę. W czasie swego przełożenia ojciec Christopher dał się poznać nie tylko jako doskonały administrator, lecz także jako cierpliwy i mądry kierownik duchowy. Wraz z siostrą Elizabeth Smyth SC powołał do życia Kursy Duchowości Ignacjańskiej, które przyciągały uczestników z całej południowej Anglii. W wolnych chwilach z zamiłowaniem uprawiał zakonny ogród, miejsce odpoczynku dla Wspólnoty i jej gości.

II. PRZEKRACZAJĄC MURY PODZIAŁÓW

Jak przy tak wielu obowiązkach starczało ojcu Christopherowi czasu na oddawanie się pasji swego życia – działalności ekumenicznej – pozostanie jego tajemnicą. Nawiązywał kontakty ekumeniczne nie tylko w Wielkiej Brytanii, lecz także za granicą, w Europie Centralnej i Wschodniej. Okazją do nawiązania pierwszych kontaktów w Niemczech stał się jego pobyt w Münster, gdzie w 1967 r. studiował w Instytucie Nauk Społecznych. Za jego staraniem doszło do ustanowienia bliskiej współpracy Wspólnoty Zmartwychwstania z Benedyktyńskim Opactwem św. Mateusza w Trierze⁴

³ Queen Elizabeth the Queen Mother – Matka Królowej Elżbiety II.

⁴ Z nekrologu zamieszczonego przez benedyktynów z Trieru w prasie niemieckiej: „Father Christopher Lowe CR as a member of the Anglican Community of Resurrection has committed himself for more than 30 years to the cause of Christian Unity. His special concern was devoted to the German communities, sister- and brotherhoods of all denominations, both in East and West. In the times of Communist rule he made use of his identity as a British citizen to overcome the dividing border of our country. Beyond East Germany he extended the scope of his ministry to Poland, Lithuania, the Czech Republic, and Slovakia. He died on an ecumenical visit to Warsaw. Our Com-

Ojciec Christopher działał również w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Ekumenicznym⁵ Kontakty z chrześcijanami z wielu krajów zaprowadziły go poza Żelazną Kurtynę – do byłej NRD, gdzie pierwszą, nieoficjalną jeszcze, wizytę złożył w 1970 r. W Warszawie po raz pierwszy pojawił się prawdopodobnie w 1976 r. Kontakty nawiązane z miejscowymi księżmi okazały się bardzo owocne i rozwijały się z roku na rok. Ekumeniczne spotkania w Laskach pod Warszawą, pobyty w Opactwie Benedyktyńskim w Tyńcu, wizyty naukowe i wykłady na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, a ostatnio także na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego. Poza tym ojciec Christopher odwiedzał Gdańsk i Pelplin, Przemysł i Żarnowiec, Kielce i Rzeszów, wszędzie uczestnicząc w spotkaniach ekumenicznych, głosząc rekolekcje i wykłady. Od 28 IX do 2 X 1992 r. ojciec Christopher Lowe przebywał w Polsce jako jeden z członków delegacji przedstawicieli Kościołów anglikańskiego i rzymskokatolickiego z Wielkiej Brytanii⁶

Na konferencji w Laskach w 1997 r. spotkał dwie benedyktyńskie zakonnice z Litwy. W następnych latach składał wizyty w ich klasztorze w Kownie oraz w innych klasztorach na Litwie. Po wielu latach izolacji – zauważał w swoich refleksjach z tych spotkań ojciec Christopher – istniało w krajach Europy Środkowej i Wschodniej wielkie zapotrzebowanie na kontakty ekumeniczne. Łącząc swe powołanie benedyktyńskie z duchem ekumenicznym, ojciec Christopher odwiedzał liczne wspólnoty benedyktyńskie: anglikańskie, katolickie i luterkańskie, wszędzie głosząc rekolekcje, prowadząc kierownictwo duchowe, zaszczeplając ducha jedności ponad podziałami. Przyczynił się w ten sposób znacznie do zawiązania duchowych więzów między benedyktyńskimi wspólnotami różnych konfesji.

III. WSPÓŁPRACA Z INSTYTUTEM EKUMENICZNYM KUL

Instytut Ekumeniczny KUL miał wielokrotnie zaszczyt gościć ojca Christophera Lowe'a z wykładami otwartymi czy też wprowadzeniami do – organizowanych z tej okazji – otwartych seminariów dyskusyjnych. Prelegent poruszał zawsze aktualne, ważne zagadnienie ekumeniczne. Po raz pierwszy gościł na

munity loses a friend and a brother who has encouraged us again and again to keep in mind, to strengthen and to give shape to what unites us” Mps w posiadaniu autora.

⁵ The International Ecumenical Fellowship.

⁶ Zob. Z. G l a e s e r. *Historyczna wizyta. Sprawozdanie z pobytu delegacji Kościołów anglikańskiego i rzymskokatolickiego z Wielkiej Brytanii w Polsce*. „Roczniki Teologiczne” 40:1993 z. 7 s. 153-154.

KUL-u w 1975 r. (12 III oraz 17-18 XI)⁷ Kolejne przyjazdy to: 25-26 VIII 1976 r.⁸; 10-11 oraz 15-16 III 1977 r. – wykład pt. *Synodalny wymiar Kościoła według tradycji anglikańskiej*⁹; 6-7 oraz 15-16 III 1979 r. – wykłady: *Theology of Schism* oraz *Synodical Dimension of the Anglican Church*¹⁰; 28-29 II 1980 r. – wykłady: *An Analysis of the Present-Day Ecumenical Situation* oraz *Book of Common Prayer*; 19-20 III 1981 r. – wykłady: *Model of Roman Catholic – Anglican Relations* oraz *Covenanting for Unity*¹¹ 18 I 1983 wzięł udział w Tygodniu Modlitw o Jedność Chrześcijan na KUL i przemawiał w kościele akademickim po Mszy świętej, której przewodniczył bp A. Nossol¹²

Oto tematy jego wykładów z ostatnich kilku lat, gdy nasz anglikański przyjaciel był gościem Instytutu Ekumenicznego KUL:

– 20 V 1993: *Communion and Authority. Against a Background of the Present Difficulties in the Church of England.*

– 20 V 1994: *A Koinonia of Churches – a Visible Communion*¹³

– 19 V 1995: *Apostolic Succession and Apostolicity in the Church.*

– 9 V 1996: *Future Prospects for Anglican-Roman Catholic-Lutheran Relations: An Anglican Perspective*¹⁴

– 9 V 1997: *The Historical Episcopate and Church Unity: Discussions between Anglicans and Lutherans.*

⁷ Zob. W. Hryniewicz. [Kronika. Wizyty gości zagranicznych]. „Biuletyn Informacyjny KUL” 5:1976 nr 1 (9) s. 58-59.

⁸ Zob. Kronika. Wizyty gości zagranicznych. „Biuletyn Informacyjny KUL” 6:1977 nr 1 (11) s. 101.

⁹ Zob. W. Hryniewicz. [Kronika. Wizyty i wykłady gości zagranicznych]. „Biuletyn Informacyjny KUL” 6:1977 nr 2 (12) s. 46-47.

¹⁰ Zob. N. Wojciechowski. *Diariusz wydarzeń uniwersyteckich. Styczeń – marzec 1977.* „Zeszyty Naukowe KUL” 23:1980 nr 1 (89) s. 112. O. Christopher Lowe mówił ponadto (w ramach wykładu ks. W. Hryniewicza) o duchowości paschalnej we Wspólnocie Zmartwychwstania oraz o działalności Międzynarodowego Stowarzyszenia Ekumenicznego (IEF), którego był przewodniczącym. Zob. *Z życia wyższych uczelni oraz ośrodków teologicznych.* „Słowo Powszechne” 31:1977 nr 93 (z dn. 26 kwietnia).

¹¹ Zob. J. Cieszkowski. *Diariusz wydarzeń uniwersyteckich: lipiec 1980 – grudzień 1981 rok.* „Zeszyty Naukowe KUL” 24:1981 nr 2-4 (94-96) s. 254.

¹² Dane dotyczące wizyt o. Christophera Lowe w Lublinie do 1983 r. (do czasu powstania Instytutu Ekumenicznego KUL) zaczerpnięto z książki: *W służbie jedności chrześcijan. Instytut Ekumeniczny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1983-2001).* Red. L. Górka, S. J. Koza. Lublin 2002 s. 249.

¹³ Zob. R. Małecki. *Wykłady teologów innych wyznań chrześcijańskich na KUL (20 i 27 V 1994).* „Biuletyn Ekumeniczny” 24:1995 nr 3 (95) s. 49-51, zwł. s. 50; t e n ż e. *Wykłady gościnne w Instytucie Ekumenicznym KUL w 1994 roku.* „Roczniki Teologiczne” 42:1995 z. 7 s. 203-204.

¹⁴ Zob. R. P o r a d a. *Wykłady gościnne w Instytucie Ekumenicznym Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.* „Biuletyn Ekumeniczny” 25:1996 nr 4 (100) s. 26-28, szczeg. s. 26-27.

- 14 V 1998: *Die Enzyklika „Ut unum sint” Eine anglikanische Perspektive.*
- 21 V 1999: *The Universal and Local Church: Authority and Relationships.*
- 12 V 2000: *Authority in the Church and Its Effects on ecumenical Relations*¹⁵

IV. ZAMIAST NEKROLOGU

Niedługo przed śmiercią opat Johannes Luetticken z Opactwa św. Mateusza w Trierze zapytał ojca Christophera, z którym razem byli zaangażowani w spotkania o charakterze ekumenicznym w Laskach, kiedy zamierza zaprzestać swego tam posługiwania. Odpowiedział: „Będę ciągnął jak długo będę mógł”¹⁶ W maju 2001 roku ojciec Christopher Lowe wybrał się znów do Polski. Program jego wizyty był bardzo bogaty. Obejmował spotkania w Warszawie, w Laskach, w Lublinie, w Opolu i w Kamieniu Śląskim. Przed wyjazdem do Opola miał przybyć, jak co roku, z wykładem do Instytutu Ekumenicznego KUL dnia 25 maja. Miał mówić na temat: *Sister Churches? An Anglican Response to „Dominus Iesus”* W Warszawie w przeddzień wyjazdu do Lublina wskutek upadku doznał złamania kości biodrowej i znalazł się w Szpitalu Śródmiejskim. Udana operacja rokowała szybką rekonwalescencję. Po kilku dniach, 6 czerwca, gdy już planował swoje wyjście ze szpitala i dalsze zajęcia, niespodziewanie zmarł.

Nabożeństwo żałobne po śmierci ojca Christophera w Polsce miało miejsce dnia 11 czerwca w kościele św. Marcina na warszawskim Starym Mieście. Jego prochy zostały pochowane w Mirfield, w macierzystym domu Wspólnoty Zmartwychwstania. Ks. prof. Waław Hryniewicz OMI, dyrektor Instytutu Ekumenicznego KUL, tak wspominał ojca Christophera podczas uroczystości żałobnej w Warszawie:

Był niezwykle skromny, życzliwy oraz wrażliwy. Takie życie to niezapomniana lekcja dla nas wszystkich. Jego oddanie nauczyło nas więcej niż uczone księgi. [...] Był żywą księgą ekumenizmu. Ileż inspiracji może człowiek „wypromieniować” ze swego umysłu i serca! Ekumenizm potrzebuje takich ludzi jak ojciec Christopher: ludzi o otwartych umysłach i sercach, rozumiejących i przyjacielskich. [...] Jestem pewien, że teraz stał się prawdziwie ekumeniczny w Bożym nowym świecie, gdzie nie ma granic, podziałów, wyznań...¹⁷

¹⁵ Zob. A. Chrin. „Autorytet w Kościele i jego wpływ na relacje ekumeniczne” Wykład ks. Christophera Lowe’a – Lublin, 12 maja 2000 roku. „Roczniki Teologiczne” 49:2001/2002 z. 7 s. 165-168.

¹⁶ J. Luetticken. *Sermon at the Requiem for Christopher Lowe CR.* Homilia opata Johanesa Luttickena z Opactwa św. Mateusza w Trierze podczas Mszy żałobnej za ojca Christophera Lowe’a dn. 21 VI 2001 r. Mps. w posiadaniu autora. Tłum. P. K.

¹⁷ W Hryniewicz. *Fr. Christopher, Our Friend.* Przemówienie wygłoszonego w języku angielskim podczas uroczystości żałobnych o. Christophera Lowe’a w kościele św. Marcina w Warszawie w dniu 11 VI 2001 r. Mps w posiadaniu autora. Tłum. P. K.

Wiele z rozlicznych zajęć i zaangażowań ojca Christophera dokonywało się w ukryciu, w cisy osobistych spotkań, rozmów. Tak zasiewał ziarna duchowego wzrostu i przyjaźni. O Crispin Harrison CR wspominał: „Pewien przyjaciel poczynił kiedyś taką obserwację: ojca Christophera otaczała tajemnicza aura ‘tajnego agenta Pana Boga’”¹⁸

*

W Instytucie Ekumenicznym KUL zachowujemy żywą pamięć o ojcu Christopherze Lowe CR, wdzięczni Bogu za dar jego posługi i przyjaźni. Jego prawdziwie „benedyktyńska”, cicha praca nie doczekała się pierwszych stron gazet, spektakularnych sukcesów, rozgłosu. Nigdy nie oczekiwał, by jego praca była doceniona, ani nie zabiegał, by wiadano, co robi. Na niwie ekumenii działał jednak być może więcej niż ktokolwiek inny. Nawiązywał bowiem i zadzierzgał prawdziwe więzy przyjaźni i braterstwa między chrześcijanami różnych wyznań.

BIBLIOGRAFIA

Charrison C.: *The Revd Christopher Lowe CR*. Mps w posiadaniu autora.

Hryniewicz W.: *Fr. Christopher, Our Friend*. Mps w posiadaniu autora.

Lueticken J.: *Sermon at the Requiem for Christopher Lowe CR*. Mps w posiadaniu autora.

Nekrolog zamieszczony przez Benedyktynów z Trieru w prasie niemieckiej. Mps w posiadaniu autora.

W służbie jedności chrześcijan. Instytut Ekumeniczny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (1983-2001). Red. L. Górka, S. J. Koza. Lublin: Wydawnicwo Uniwersyteckie KUL 2002.

THE LIFE IN THE SERVICE OF ECUMENISM: FR. CHRISTOPHER LOWE CR

Summary

Fr. Christopher Lowe, born in Birmingham in 1923, died the 6th June 2001 in Warsaw. An Anglican Benedictine, a member of the Community of Resurrection, the president of the International Ecumenical Fellowship, has committed his life in the service of the others as a priest, spiritual advisor, preacher of retreats, ecumenist. His special concern was the cause of Christian Unity. Frequent visitor to Germany, Poland, Lithuania, Slovakia and Czech Republic he devoted himself to build special links of interdenominational friendship and brotherhood amongst Christians, with particular care for Benedictine Communities.

¹⁸ C. Charrison. *The Revd Christopher Lowe CR* s. 2.

Fr. Christopher was an every-year visiting lecturer in the Ecumenical Institute of the Catholic University of Lublin. His life and works led in the great discretion helped to build the new world of reunited Christendom. Modest, patient, wise, devoted to his work. We remember him as our dear Anglican brother who taught us a new kind of ecumenical, Christian relationship.

Summarized by Przemysław Kantyka

Słowa kluczowe: Christopher Lowe, anglikański benedyktyn, Instytut Ekumeniczny KUL, ekumenizm.

Key words: Christopher Lowe, Anglican Benedictine, Ecumenical Institute of the Catholic University of Lublin, ecumenism.